

đenje diferencijalne cene mleka, u zavisnosti od boniteta pozitivno delovalo na količine i kvalitet.

Potrebno je zakonskim regulativima usloviti minimalne higijenske uslove u proizvodnji mleka za tržište, koji bi tretirali smeštaj muzne stoke, osoblje, posuđe i rukovanje mlekom do isporuke*.

Predloge o potrebi standardizacije kontrolnih metoda kod analize mleka i mlečnih proizvoda treba hitno realizovati, vodeći računa o ovlašćivanju institucija za vršenje ovih kontrola i njihovih kompetencija. U okviru toga treba sagledati i profil kontrolno-savetodavnih službi u mlekarstvu.

Teška iskustva ukazuju na potrebu da propisi uslove atestiranja opreme za obradu mleka na mestu proizvodnje, kako bi se makar i s ogromnim zakašnjenjem stalo na put daljoj stihiji.

Kako su propisi samo jedna od mera za povećanje količina i poboljšanja kvaliteta sirovog mleka, to dalji razvoj proizvodnje i prerade mleka zahteva sinhronizovano dejstvo svih činioaca, koji svaki na svoj način deluju na ovu materiju.

TRŽIŠTE MLJEKOM I MLJEČNIM PROIZVODIMA U SLOVENIJI GODINE 1970.

Milan HAFNER

Poslovno združenje za mlekarstvo, Ljubljana

Uprkos činjenici da je u ovoj godini stanje govedarstva, a naročito proizvodnja mlijeka u Jugoslaviji, bilo u vrlo kritičnoj situaciji, u Sloveniji se povećalo ukupno brojno stanje krava i junadi, a time i količina mlijeka otkupljenog sa strane mljekarskih organizacija za potrebe tržišta.

Brojno stanje krava muzara krajem ove godine ukupno je iznosilo: 247 927 (+ 1,5%), od toga društveni sektor imao je: 12 526 krava (— 4,6%), a privatni proizvođači: 235 401 kravu (+ 1,9%). Osim povećanog broja krava muzara Slovenija je u to vrijeme imala još 13 574 steonih junica, od toga 12 460 na privatnom sektoru.

Organizirani otkup mlijeka

Dugogodišnji stupanj porasta otkupa mlijeka, realiziranog preko mljekarskih pogona u Sloveniji, ipak je bio ove godine nakon 1965. prvi puta znatno poremećen.

Na teritoriju Slovenije mljekare su otkupile ipak veće količine mlijeka nego prijašnjih godina, ali ovogodišnji porast bio je ukupno samo za 2,1% veći od otkupa u god. 1969. Ovakvo stanje najviše je prouzrokovalo znatan porast proizvodnih troškova, kao i nepromijenjene otkupne cijene, određene saveznom odlukom, a kojom se cijene mlijeka nijesu mijenjale već od jula 1965.

Prema podacima, odnosno realnim cijenama, troškovi proizvodnje mlijeka u god. 1970. iznosili su na društvenom sektoru između 1,75—1,90 d/litra, a na individualnom sektoru krajem godine od 1,30—1,40 d/litra.

* Prethodni radovi M. Markeša.

Mljekarska industrija Slovenije u ovoj godini otkupila je ukupno: **137 587 200 litara mlijeka**, od toga 42 590 200 litara sa društvenih imanja i 94 997 000 litara od privatnih proizvođača i to 95,6% preko organizirane kooperacijske proizvodnje s poljoprivrednim organizacijama. Pored ovih količina mlijeka iz Slovenije, mljekare su otkupile sa teritorija SR Hrvatske oko 2,8 mil. litara mlijeka.

Otkup mlijeka od društvenog sektora u ovoj godini smanjio se od god. 1969. za 4,8%, a od privatnih proizvođača povećao za 5,2%.

Otkupne cijene mlijeka u ovoj godini bile su u prosjeku veće za 11,6% od cijena u god. 1969. i postigle su nivo 1,105 d/l. Mlijeko društvene proizvodnje u prosjeku su platile mljekare po cijeni od 1,20 d, a mlijeko iz kooperacije po prosječnoj cijeni od 1,065 d/l (sa 3,7% masti) fco sabirno mjesto zadruga.

Potrebno je naglasiti, da je zaključak mljekara usvojen preko Poslovnog združenja za mlekarstvo, Ljubljana, u februaru 1970. da sve članice plaćaju mlijeko poljoprivrednim organizacijama fco sabiralište, a ne fco mljekara (za privatno mlijeko) imao pozitivni učinak kod ovih proizvođača. Troškove transporta od sabirališta do pogona prerade snosile su mljekare (0,08 d/l).

Ukupna vrijednost otkupljenih količina mlijeka plaćena sa strane mljekara proizvođačima, iznosila je u ovoj godini: 156 584 000 dinara.

Mljekare su kao u prošlim, tako i u ovoj godini, u cijelini redovito primale republičku premiju: 0,10 d/l konzumnog mlijeka od općinskih skupština, 0,10 dinara za prerađeno i izvezeno mlijeko u Italiju iz republičkog budžeta.

Upotreba mlijeka u mljekarama

Otkupljene količine mlijeka upotrebile su mljekare ovako:

Upotreba	litara (000)	%	index (god. 1969 = 100)
1. za konzum u Sloveniji	54,260	38,7	120,6
2. za prerađu u proizvode	58 467	41,7	87,5
3. za prodaju u SRH	19 337	13,7	156,4
4. za izvoz u Italiju	8 310	5,9	78,3

Podaci o namjeni upotrebe mlijeka u mljekarama ukazuju na promijenjene potrebe tržišta, kao i na veću potražnju SR Hrvatske za opskrbu deficitarnih gradova (Rijeka, Zadar, Split) u Dalmaciji, mlijekom iz Slovenije. Isto tako uočljiva je vrlo visoka potrošnja pasteriziranog, kao i steriliziranog konzumnog mlijeka, koja je istovremeno smanjila raspoložive količine mlijeka za prerađu, kao i za izvoz u Italiju.

Karakteristike prerade mlijeka i prodajne cijene

Obim prerade mlijeka u slovenskim mljekarama, nakon posljednjih 5 godina, prvi put znatno se smanjio. Naročito je bila smanjena proizvodnja nekih tvrdih i polutvrdih sireva i maslaca, dok je u daljnjem porastu proizvodnja svih vrsta jogurta, vrhnja, svježeg sira (skute), obranog mlijeka u prahu, mlječnog sladoleda i kazeina.

Podaci o obradi i preradi mlijeka u mlječne proizvode, kao i postignutih prosječnih prodajnih cijena mljekara u Sloveniji, dati su u pregledu (str. 235).

Iz pregleda prodajnih cijena uočljivo je, da su bile prosječne prodajne cijene konzumnog mlijeka, mlijeka u prahu, kondenziranog, evaporiranog mlijeka, maslaca I kv. i vrhnja ispod ^o% povećanja otkupnih cijena mlijeka. Cijene sireva, jogurta i ostalih proizvoda bile su više zbog veće potražnje na tržištu kao i zbog mogućnosti slobodnog formiranja, pa i zbog većih troškova proizvodnje.

Značajna je za tržište Slovenije isto tako i činjenica da su zbog deficitarosti ovog tržišta samo mljekare, bez ostalih trgovačkih poduzeća, dokupile: 1 365 800 kg maslaca iz uvoza kao i 150 700 kg maslaca i 1 542 700 kg sireva iz ostalih republika.

Vrsta proizvoda	količina (u 000 l, kg, kom)	index (god. 69. = 100)	prosječna prodajna cijena/d	index (69. = 100)
1. pasteriz. i steril.				
2. mlijeko u prahu				
mlijeka (ambal.)	54 260	120,6	1,537	106,2
— punomasno	1 686	97,4	11,98	105,6
3. — obrano	132	118,0	7,36	108,4
4. kondenzir. mlijeko	434	90,9	5,32	94
5. evaporir. mlijeko	75	200,6	7,42	98,2
6. maslac I kval.	652,6	79	21,68	109,8
maslac II kval.	81,7	268,6	19,41	122,3
7. jogurt (litara)	5 033	152,3	3,72	116,4
voćni jogurt (l)	568	219	5,51	114,8
8. vrhnje (l)	1 942,7	127	10,26	101
9. svježi sir — skuta	622,4	115,5	5,99	118,7
10. sirevi:				
ementalac	440	81,3	15,86	115,1
grojer	19,7	21,4	15,22	117,6
trapist	296,8	69,9	13,94	117,3
gouda	685,5	99,8	15,42	116,5
posavski	100,6	102,2	16,10	116,5
parmezan	85,4	104,8	17,46	111
tolminski	69	111	15,02	117,6
eđamac	17,1	72,5	13,05	108,4
gorgonzola	5,1	141,4	20,00	118,6
11. topljeni sir (kg)	34,1	53,3	13,30	131,7
topljeni sir (kom)	290,0	90,1	2,90	146
12. mlječni sladoled (kg)	1 071,6	117	18,03	—
13. kazein	156,6	131	15,65	113,7
14. jugolit	15,2	45,5	17,56	103

* Prosječne prodajne cijene su utvrđene ponderiranjem!

Prema podacima mljekara Slovenije, vrijednost ukupne količine mlijeka kupljenog od poljoprivrednih organizacija i dokupljenog od pojedinih mljekara, u god. 1970 iznosila je: 157 800 000 dinara (fco prodavač). Izračunata vrijednost ukupne godišnje proizvodnje (mlijeko i svi mlječni proizvodi) iznosila je cca: 249 323 000 dinara (1 775 d/l), odnosno povećala se za nekih 11,63% od prošlogodišnje u odnosu na prosječnu prodajnu cijenu 1 litre mlijeka, obrađenog i prerađenog u mlječne proizvode.

Iz ove konstatacije možemo zaključiti, da se prosječna stopa akumulacije mljekara u god. 1970. nije bitno promijenila u odnosu na prošlu 1969. godinu.